

Alies Pegtel

De negen levens van Dilan Yesilgöz

Een onthullend portret van
een politieke overlevingskunstenaar

ALFABET UITGEVERS

2026

Proloog

De eerste keer dat ik Dilan Yesilgöz zag, was ruim tien jaar geleden, tijdens de opnames van het tv-programma *Buitenhof*. Op 6 september 2015 waren wij daar beiden te gast. Ik kende haar niet, maar zij was een jaar eerder geïnstalleerd als lid van de VVD-fractie in de Amsterdamse gemeenteraad. Met twee andere raadsleden was ze gevraagd voor een discussie over de groeiende stroom Syrische vluchtelingen die het kabinet-Rutte II zorgen baarde.

De *Buitenhof*-redactie introduceerde de Turks-Koerdische Yesilgöz met de toevoeging dat zij zelf ooit een vluchteling was. Ze vertelde dat ze op haar achtste in een bootje vanuit het Turkse Bodrum via een veelgebruikte vluchtroute naar het Griekse eiland Kos en vervolgens naar Nederland was gekomen.

Zo vroeg op de zondagochtend maakte de toen achtendertigjarige Yesilgöz een opmerkelijk energieke indruk. Ze vertoonde geen spoor van zenuwen en zag er elegant uit. Eloquent voerde ze het woord, en ze gaf aan dat de VVD van mening was dat Syrische vluchtelingen in de regio moesten worden opgevangen, omdat er in Nederland geen plek voor ze was. In het

publiek zat haar echtgenoot René Zegerius het debat met interesse te volgen.

Ik was een beetje nerveus voor mijn tv-optreden. *Buitenhof* had mij uitgenodigd om te praten over de omstreden biografie die ik had geschreven over een vroege voorangster van Yesilgöz, VVD-coryfee Haya van Someren-Downer. Zij had in de jaren zestig en zeventig furore gemaakt. In 1959 was ze, op haar tweeëndertigste, als jongste vrouw ooit in de Tweede Kamer gekozen.

Op de enige televisiezender, nog in zwart-wit, stal de mediagenieke debater Haya, zoals zij amicaal werd genoemd, de show tussen de mannelijke Kamerleden in driedelig grijs. Als voormalig *Telegraaf*-journaliste zag zij als een van de eersten het belang in van een soepele omgang met de pers. Toen Haya in 1965 beviel van een zoontje, poseerde zij met haar pasgeboren baby op de voorpagina's – zo'n inkijkje in het privéleven van een Kamerlid was ongekend.

Na haar vertrek uit de Kamer werd zij gekozen als partijvoorzitter. Met de jonge lijsttrekker Hans Wiegel vormde Haya de elitaire conservatieve VVD om tot een bredere volkspartij, die vanaf de rechterkant van het midden macht en invloed verwierf. Zij was een framer avant la lettre en zette de VVD fel af te tegen de PvdA; het kabinet-Den Uyl noemde ze een 'fanatieke sekte'.

Het was op verzoek van de VVD dat ik me maandenlang in deze interessante naoorlogse liberale politica had ver-

diept. Ter ere van de veertigste verjaardag van het scholingsinstituut van de VVD, dat naar Haya is vernoemd, wilde de partij een biografie van haar uitbrengen.

Maar vlak voordat ik het manuscript af had, sloeg de prettige samenwerking met de VVD om. Tot mijn verbijstering wilde de VVD dat ik het verhaal drastisch zou aanpassen. In de archieven had ik ontdekt dat Haya vanaf haar elfde was opgegroeid in een NSB-gezin, en dat haar ouders en beide broers veroordeelde NSB'ers waren; een stigma dat haar haar leven lang zou achtervolgen. De VVD wilde dit niet onder de vlag van de partij naar buiten brengen.

Het hoofdbestuurslid Marianne Schuurmans-Wijdeven, nu burgemeester van Haarlemmermeer, eiste in een conferencecall met partijgenoten – die zich muistil hielden – dat ik het boek inkortte. ‘VVD en NSB in één headline,’ zei ze, ‘dat is slecht voor de beeldvorming.’ Zij dreigde dat ze me niet zou betalen als ik niet deed wat zij wilde, en zei dat alle VVD'ers die ik had gesproken hun medewerking zouden intrekken.

Ik weigerde Haya's geschiedenis te laten censureren. Mijn mentor, NIOD-directeur Marjan Schwegman, vond met mij dat het NSB-verleden van haar ouders en broers Haya diepgaand had beïnvloed. ‘Ook haar diepe afkeer van totalitaire systemen en haar keuze voor de liberale VVD hebben daarmee te maken,’ zei zij in *de Volkskrant*.

Het waren juist deze beginhoofdstukken over Haya's vormende jaren die de VVD wilde kortwieken door ‘minder NSB erin’, zo werd ook mijn uitgever Geert

van der Meulen van Boom door partijmedewerkers te verstaan gegeven. Hij gaf aan dat een serieus uitgever zo niet werkt.

De VVD besloot uiteindelijk afstand te nemen van het boek. Het werd niet feestelijk gepresenteerd in aanwezigheid van partijleider Mark Rutte, zoals de bedoeling was geweest. Mijn uitgever gaf de biografie *Haya van Someren-Downer. Liberaal activiste*, onafhankelijk en ongewijzigd uit.

Het liet bij mij een bittere smaak na. Vanwege de invoering van de liberale parlementaire democratie onder leiding van Johan Thorbecke, voel ik me schatplichtig aan het liberalisme, zeker ook vanwege de strijd voor gelijke rechten van man en vrouw. Vanaf het einde van de negentiende eeuw waren de liberalen de aanvoeders van de vrouwenemancipatie. Aanjager was het invloedrijke boek *The Subjection of Women* van de Britse liberale filosoof John Stuart Mill en zijn vrouw Harriet Taylor dat in 1869 verscheen. Dit sterke pleidooi voor gelijke rechten zette Thorbecke aan om Aletta Jacobs in 1872 permissie te geven naar de universiteit te gaan. Jacobs ging actief strijden voor het vrouwenkiesrecht en werd daarin ook bijgestaan door sympathiserende liberale mannen van de ‘Mannenbond voor Vrouwenkiesrecht’, onder wie VVD-oprichter Pieter Oud, die zich in zijn jonge jaren ‘feminist’ noemde. Jacobs en Oud waren lid van de Vrijzinnig-Democratische Bond (VDB), waar van mijn overgrootmoeder in 1929 in Hengelo een van

de eerste vrouwelijke raadsleden was. Confessionelen geloofden dat de man het door God geschonken recht heeft om boven de vrouw te staan, voor de socialisten ging de klassenstrijd voor op de strijd voor gelijke rechten. Liberalen stonden voor gelijkwaardigheid, individuele verantwoordelijkheid, vrijheid voor het individu, sociale rechtvaardigheid, verdraagzaamheid en vrijheid van meningsuiting.

Ik stond daarom versteld van de onliberale gang van zaken binnen de VVD: hoe kon uitgerekend een liberale partij mij zo onder druk zetten de geschiedenis moedwillig te herschrijven? Was historicus Rutte, zelfverklaard liefhebber van politieke biografieën, hier wel van op de hoogte?

In *Buitenhof* vertelde ik over dit staaltje censuur dat volledig tegengesteld is aan de liberale principes waarvoor Haya van Someren-Downer zich tot aan haar vroege dood op haar vierenvijftigste in 1980 had ingespannen. Ik zei niet te begrijpen dat de VVD deze moedige vrouw niet in de armen sloot. In plaats daarvan kieperden ze haar omwille van de beeldvorming postuum min of meer uit de partij.

Na afloop van de *Buitenhof*-opnames spraken de gasten nog even met elkaar na. Omdat ik de laatste tafelgast was geweest, ging het gesprek met name over Haya. Ik weet nog dat ik dacht dat mijn ervaring met de VVD wellicht indruk had gemaakt op het jonge gemeenteraadslid Dilan Yesilgöz. Maar ze mengde zich niet in het

gesprek. Ze zei iedereen gedagen was als eerste weg. Ik weet dus niet of ze zich herkend heeft in Haya, die net als zijzelf in de politiek zat met een dubbele handicap: als zeldzame vrouw én met een belast verleden. Haya was tweedegeneratieslachtoffer, Dilan vluchteling. Desondanks groeiden ze alle twee uit tot medialievelingen die met enorme power ‘hun’ VVD succesvol afzetten tegen de PvdA.

Jaren later drongen de overeenkomsten tussen deze politica’s pas goed tot me door. Dat het welbespraakte raadslid Yesilgöz in 2023 Mark Rutte zou opvolgen als leider van de VVD, had ik acht jaar eerder niet kunnen vermoeden.

Een cruciaal verschil is dat Haya als kind van de wederopbouwjaren ronduit vocht voor de democratie, terwijl Yesilgöz de VVD liet opschuiven naar radicaal rechts. Dat de VVD onder haar leiding in 2024 in een coalitie stapte met de populistische antidemocratische eenmanspartij van Geert Wilders vond ik verbazingwekkend.

Kim Putters en Richard van Zwol waren de architecten van een coalitie met de PVV, waarin ook plek was voor de anti-establishmentpartijen Nieuw Sociaal Contract (NSC) en de BoerBurgerBeweging (BBB). De onpartijdige technocraat Dick Schoof werd premier.

Ik had verwacht dat de VVD als enige ervaren bestuurderspartij al snel de stekker zou trekken uit deze armetierige samenwerking. In plaats daarvan sprak Yesilgöz zich, net als Wilders, fel uit op sociale media.

Mede vanwege haar harde populistische toon ging ik haar gaandeweg steeds meer zien als ‘Geerts *little helper*’.

In juni 2025, na elf maanden, stapte niet de VVD, maar Geert Wilders uit het kabinet. Op 29 oktober waren er nieuwe verkiezingen. D66 onder Rob Jetten won met zesentwintig zetels, nipt voor de PVV, die er eveneens zesentwintig kreeg.

In de formatie die daarop volgde, weigerde Yesilgöz pertinent met de fusiepartij GroenLinks-PvdA te praten. In lijn met de rechts-autoritaire zeitgeist die de VS in zijn greep heeft en inmiddels ook grote delen van Europa heeft bevangen, bestempelde Yesilgöz, en vele VVD’ers met haar, de ‘extreemlinkse radicale krachten’ in GroenLinks-PvdA als gevaar. Maar principiële uitsluiting van democratische partijen maakt ons parlementaire systeem, waarin inmiddels ook vele rechtse populistten zich bevinden, op termijn disfunctioneel.

Binnen de VVD is haar harde opstelling niet onomstreden. Het splitst de partij, want er zijn ook progressieve VVD’ers die verafschuwen dat zij het partijbelang boven het landsbelang stelt. De kritiek spitst zich toe op de persoon van Dilan Yesilgöz-Zegerius. Wie is zij eigenlijk? Hoe groot is haar invloed en macht? Wat zijn de mechanismen die schuilgaan achter de verrechtsing van de VVD? Hoe verloopt zo’n proces?

Onwillekeurig heb ik de afgelopen maanden met enige regelmaat teruggedacht aan mijn eigen ervaring met het autoritaire optreden van de VVD-top in 2015.

Hoe liberaal was de partij die Yesilgöz erfde van Rutte? Welke stempel heeft zijzelf kunnen drukken? En hoe is ze erin geslaagd een comeback te maken, terwijl ook in de eigen partij niemand nog in haar leiderschap geloofde?

In het laatste verkiezingsprogramma schrijft de VVD dat de liberale waarden ‘niet onderhandelbaar’ zijn. Maar op een algemene ledenvergadering afgelopen december in het Spant in Bussum, kreeg de commissaris van de Koning van Noord-Holland, Arthur van Dijk, die vanuit de zaal commentaar leverde op de ‘harde rechtse koers’, geen gelegenheid om zijn kritiek toe te lichten.

Volgens Klaas Dijkhoff, oud-VVD-fractievoorzitter, gaat de strijd inmiddels niet meer over links of rechts maar over democratisch of antidemocratisch. Ik wil proberen antwoord te krijgen op de vraag: aan welke kant sta jij, Dilan Yesilgöz?

1

De wederopstandingsdanseres

29 oktober 2025

Het is nu al iconische tv: Dilan Yesilgöz die uitbundig danst in het Haagse Hilton waar de VVD bijeen was op de verkiezingsavond van woensdag 29 oktober 2025. Opgeheven hoofd, in een rode jurk, omringd door haar beveiligers, danste ze soepel op torenhoge hakken, haar haren bijeengebonden in een paardenstaart. Ze was omringd door hossende partijgenoten, maar zij danste een solodans. Dat ze als meisje flamencoles heeft gehad, was aan haar kaarsrechte, zelfbewuste houding af te zien. Het was een uniek tafereel, een dansende politica die zonder gêne triomfantelijk de camera opzoekt: wie doet me wat?

Even daarvoor had de zaal hard gejuicht toen de eerste exitpoll aangaf dat de VVD op drieëntwintig zetels stond. Niet zichtbaar voor de tv-kijkers thuis was de reactie in de viproom waar de VVD-kopstukken zich met Yesilgöz ophielden. Daar was de voorlopige uitslag al vijf minuten eerder bekend gemaakt dan aan het Nederlandse publiek. Ogenblikkelijk na de bekendmaking

van deze score werd een exclusief clubje partijbonzen telefonisch op de hoogte gesteld: oud-premier en secretaris-generaal van de NAVO Mark Rutte, zakenman Ben Verwaayen en oud-minister Henk Kamp.

Uiteindelijk behaalde de VVD tweeëntwintig zetels, het laagste aantal sinds 2006. Onder Yesilgöz had de partij nu twee verkiezingen op rij verloren. In 2023, nadat ze Mark Rutte als VVD-leider was opgevolgd, had de partij tien van de vierendertig zetels verloren. Nu twee.

Maar deze keer werd het verlies gevierd alsof het een overwinning was, want het was veel minder groot dan werd gevreesd. In de voorafgaande maanden had de VVD in de peilingen een adembenemende duikeling gemaakt van vierentwintig naar een dieptepunt van veertien zetels. De campagne verliep desastreus en dat had rechtstreeks te maken met het gebrek aan populariteit van Yesilgöz, ook binnen haar partij. Er deden binnen de VVD verhalen de ronde over een ‘ondergrens’ aan zetels waaraan lijsttrekker Yesilgöz moest voldoen. Niemand was er gerust op dat zij het minimumaantal van vijftien tot zestien zetels zou gaan halen.

Aan de start van de uitslagenavond had NOS-verslaggever Jorn Jonker zich al op haar dreigende vertrek voorbereid. Hij vertelde dat de VVD in twee kampen was verdeeld. Bij de bar in het Hilton had hij VVD'ers gesproken die enthousiast waren over de rechtse koers die onder Yesilgöz was ingezet. Maar Jonker sprak ook met kritische partijleden van de linkerflank die vonden

dat het optimistische, constructieve verhaal van de sociaalliberale D66'er Rob Jetten eigenlijk het verhaal van de VVD had moeten zijn.

Nadat de eerste exitpoll bekend was, werd meteen ook duidelijk dat van een gedwongen aftocht van Yersilgöz geen sprake meer zou zijn. De prijs die de VVD betaalde voor haar deelname aan het kabinet-Schoof was veel minder hoog dan bij de andere coalitiepartners: PVV, BBB en NSC. Twee zetels verlies voor een regeringspartij was heel acceptabel. Zeker nu het politieke centrum sinds de opkomst van Pim Fortuyn aan het begin van de eeuw aan het verbrokkelen is: klassieke volkspartijen slinken en staan onder druk van de opkomst van populistische en extreemrechts. Om de zoveel tijd splitst een nieuwe formatie zich van de rechterflank van een van de conservatieve partijen af, die met een eigen agenda de in haar ogen technocratische politieke elite wil vergelden. Anti-establishmentpartijen komen als een komeet op om even snel weer ten onder te gaan.

In het huidige tijdperk van 'hyperpolitiek', zoals de Vlaamse historicus Anton Jäger het noemt, is de politisering omhoog geschoten. Politiek leeft, maar vergeleken met de 'massapolitiek' uit de twintigste eeuw is de hedendaagse betrokkenheid individualistischer, vluchtiger en kortstondiger. Het politieke bewustzijn uit zich in kwesties rondom corona, klimaat, de oorlogen in Oekraïne, Israël en Iran en identiteitspolitiek waaronder 'woke'. Het vertaalt zich niet in het ledenaantal van de klassieke partijen, dat sterk terugloopt.

Kiezerstrouw behoort tot het verleden, toen de zuilen nog overeind stonden en massapartijen dragers waren van de politieke macht. Zij bonden hun leden in allerlei sociale netwerken en vroegen in ruil daarvoor ook iets terug aan de achterban: een deel van iemands individuele identiteit, omdat een collectief nu eenmaal sterker staat in de politieke strijd. Toen de individualisering oprukte werd die inkapseling als beklemmend ervaren.

Stemmen is een privézaak geworden, een gevoelskwestie. Zwermen zwevende kiezers wachten in deze hyperpolitieke tijd vaak tot het allerlaatste moment op een ingeving.

Uit eigen onderzoek wist de VVD dat twee derde van de kiezers pas in de laatst drie, vier dagen een besluit neemt. De echte twijfelaars zelfs pas in het stemhokje. Dat had deze keer in het geval van Yesilgöz op het allerlaatste moment gunstig uitgepakt. ‘Toch maar weer VVD’ – de partijcampagners hadden de vertwijfeling van de kiezer knap gevat in een last-minuteslogan.

De NOS kwam na de eerste exitpoll niet meer terug op de interne richtingenstrijd binnen de VVD. Het was feest in het Hilton, de opluchting was gigantisch. Het dak ging eraf. ‘Dilan, Dilan!’ brulde de zaal toen de partijleider het podium beklom. Ze werd begeleid door de tonen van ‘I’m Still Standing’ van Elton John, dat had haar woordvoerder Laura Huisman ter plekke in de vipkamer in het Hiltonhotel bedacht.